

Mehmed Uzun

Kürt Edebiyatı  
Antolojisi

*Türkçesi: Metin Aksoy*

## İÇİNDEKİLER

Yayıncının Notu.....	7
Türkçe Baskıya Önsöz .....	9
Kürtçe Baskıya Önsöz.....	13
Celadet Alî Bedirxan.....	19
Cegerxwîn .....	31
Derwêş M. Ferho .....	43
Ebdullah Goran .....	48
Ebdulrehman Mizûrf .....	52
Ereb Şemo .....	58
Eskerê Boyîk.....	72
Evdila Peşêw .....	76
E. Rahmî Zapsû .....	85
Faik Bêkes.....	92
Ferhad Pîrbal .....	95
Ferhad Şakîlî .....	99
Fawaz Husên .....	102
Firat Cewerî .....	112
Helîm Yûsiv .....	120
Hêmin .....	130
Hesenê Metê.....	145

Husên Hebeş.....	155
İbrahîm Ehmed.....	161
İhsan Aksoy.....	176
Jana Seyda .....	192
Dr. Kamûran Alî Bedirxan .....	195
Kemal Burkay .....	200
Latîf Helmet .....	208
Mahmut Baksi .....	210
Mehmed Uzun.....	221
Mueyed Teyib .....	254
Musa Anter .....	258
Nûreddîn Zaza .....	276
Osman Sebrî.....	284
Qedrîcan .....	294
Refik Sebir .....	304
Reşîdê Kurd.....	307
Rojen Barnas.....	315
Şahîne Bekirê Soreklî .....	326
Şêrko Bêkes .....	338
Tosinê Reşîd .....	347
Xelîl Dihokî .....	357
Kürtçe İsimlerin Türkçe Yazılışları .....	360

## Yayıncı Notu

Mehmed Uzun tarafından yayına hazırlanan *Kürt Edebiyatı Antolojisi*, pek çok yazarın katkısıyla derlenen *Antolojiya Edebiyata Kurdî* kapsamına alınan metinlerden bir seçki niteliği taşır. Kürtçe edisyonda eserlerini Türkçe kaleme alan yazar ve şairlerin metinleri de yer alırken, Türkçe edisyon yalnızca Kürtçe dilinde üretilmiş eserlerden derlenmiştir.

# Celadet Alî Bedirxan

(1897-1951)

Yazan: Zeynelabidîn Zinar

Gerçekten de Mîr Celadet Alî Bedirxan üzerine ne kadar yazarsak yazalım azdır. Çünkü o değerli insan, her yönüyle ve eksiksiz, Kürtlerin başarısı, ülkesinin özgürlüğü için hiçbir alandan geri kalmamıştır. O bir aydın ve yazar olarak herkes tarafından; gökteki on dördünü doldurmuş ay gibi tanınır. Tüm Kürtler tarafından bilinir. Yine de kısa bir yazıyla onu tanıtacağım.

Mîr Celadet Alî Bedirxan 1897'de İstanbul'da dünyaya geldi. Ancak bazı kaynaklar onun 26 Nisan 1893'te doğduğunu belirtmektedir. Kesin olan bir şey varsa, o da 15 Temmuz 1951'de Şam'ın Hêcanê köyünde vefat ettiğidir.

Celadet Alî Bedirxan, Mîr Bedirxan Paşa'nın torunu, Emîn Alî Bedirxan'nın oğludur. Ezîzan ailesindedir. Dedesi 1842'de birçok Kürt bölgesinde hakimiyeti sağlamış, Osmanlıları topraklarından uzaklaştırmıştı. Ancak 1848'de Osmanlı askerleri Kürt güçlerini yenerek yeniden Kürt bölgelerini ele geçirdiler.

Fakat Bedirxan ailesi özgürlük savaşlarını sürdürdü. Başkaldırı Hüseyin ve Kenan'ın önderliğinde 1879'a kadar sürdü ve Midhet ve Emîn Alî Bedirxan'ın önderliğinde 1889'da yeniden başladı.

Celadet'in babası Emîn Alî Bedirxan bulunmaz bir yurtseverdi ve öngörülerini güçlü olan biriydi. Ülkesi özgür olduğunda ona

hizmet etmeleri için tüm çocuklarını okutmuştur. Celadet doğduğu zaman Bedirxan ailesi İstanbul'da zorunlu ikamettedir.

Celadet ilk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. Gençlik yıllarında "Genç Türkler" hareketi içinde yer alarak Osmanlı İmparatorluğu karşıtı faaliyetlerde bulundu. Ailesi Abdülhamit tarafından yurtlarından sürülünce Yemene yerleşti. Sultan Abdülhamit'in tahttan indirilmesinden sonra 1908'de yeniden Türkiye'ye döndü. Birinci Dünya Savaşı'nda yüzbaşı sıfatıyla Kafkas Cephesi'nde savaşa dahil oldu.

Mustafa Kemal'in devriminden sonra yeni Türk hükümeti, Kürtlerin hak ve hukukunu ellerinden alarak Kürtçeyi de yasakladı. Kürt liderler ve Kürt davasını savunanlar ya öldürüldüler ya cezaevlerine konuldular ya da sürgüne gönderildiler.

1922'de rejim Emîn Alî Bedirxan ve üç oğlu için idam fermanı bile çıkardı. Bu gelişmeden sonra Emîn Alî Bedirxan Mısır'a gitti. Kamuran ve Celadet de Avrupa'ya giderek, oraya yerleştiler. Celadet Almanya'da yükseköğrenimini sürdürdü ve hukuk doktorasını da Almanya'da tamamladı. Ardından 1925'te Mısır'a, sonra Lübnan'a, oradan da Şam'a gidip yerleşti.

O Suriye'ye yerleştiği zaman Suriye sömürgesiydi. Celadet de orada siyasi çalışmalarını sürdürdü ve "Xoybûn" (Hoybun) örgütünde yer aldı. Aynı yıllarda İhsan Nûrî Paşa'nın Ağrı İsyanı başladı; o da isyana destek vermek amacıyla Kuzeye gitti. Ancak Celadet daha Türkiye topraklarına varmadan isyan yenilgiyle sonuçlandı. Tekrar Şam'a döndü.

Celadet Alî Bedirxan ana dili dışında Fransızca, İngilizce, Almanca, Yunanca, Türkçe, Arapça ve Farsçayı da çok iyi bilen bir aydıydı. Hal böyleyken Kürtçeye daha fazla önem verdi. Her ne kadar değerli aydın Xelîl Xeyalî, Latin alfabesini ilk defa Kürtçede kullanmışsa da pratiğe geçiren Celadet Alî Bedirxan olmuştur.

*Hawar* ve *Ronahî* dergilerinin sahipliği ve sorumluluğu dışında Celadet Alî Bedirxan'ın birçok eseri de yayımlanmıştır. Eserleri aşağıdakilerdir:

- 1- Kürtçe Alfabe (Latin harfleriyle)
- 2- Kürtçe Dil Bilgisi
- 3- Kürtçe Sözlük, tüm lehçelerde,
- 4- Kürtçe Alfabe Kuralları
- 5- Alfabeden Sayfalar
- 6- Mevlüd'ün Önsözü  
(Zazaca Mele Ehmedê Xasî)
- 7- Yezidi Deyişleri Önsözü
- 8- Mustafa Kemal Paşaya Mektup
- 9- Kürdistan Meselesi
- 10- Edime Sukutunun İç yüzü
- 11- Kürt Sorunu (Mîr Celadet bu kitabını 1930'da Fransızca Dr. Bilec Şergo adıyla yayımlamıştır.)

Öte yandan Jîna Nû Yayınevi, Bedirxan'ın yayımladığı *Ronahî* dergisinin 28. sayısını toplayıp 1985'te İsveç'te Uppsala'da yayımladı. Dergi 1 Nisan 1942'ye kadar yayımını sürdürmüş, bir süre ara verdikten sonra 1 Mart 1945'te yeniden yayıma başlamıştı. Bütün bu sayılar tek bir cilt halinde 586 sayfa olarak yayımlandı.

Mehmed Bekir de *Hawar* dergisinin 1-15 Mayıs 1932'den 9-30 Eylül 1932'ye kadar çıkan sayıların bir araya toplayıp 1987'de Stockholm'de yayımladı. Bekir, *Hawar*'da yer alan Arap alfabe-siyle yazılmış bazı yazıları da Latin alfabesine çevirerek iki bölüm haline getirdi.

*Hawar* dergisinin 24-57 sayılarını daha önce Hemreş Reşo bir araya toplayıp 1976'da bir kitap halinde Almanya'da yayımladı.

*Hawar* dergisinde birçok Kürt aydın ve yazarın yazıları yer almaktadır. Bu aydın ve yazarların isimleri şöyle: Celadet Alî Bedirxan, Dr. Kamûran Bedirxan, Rewşen Bedirxan, Hesên Şêxmûs-Cegerxwîn, Qedrî Cemîl Paşa, Dr. Nûreddîn Zaza-Yûsuf, Osman Sebrîl, Qedrîcan, Mistefa E. Botî, Ehmed Namî, Hesên Hişyar, Lawê Fendî, Bişarê Segman, Reşîdê Kurd, Nerevan, Goran, Tewfîq Wehbî, Evdîlxaliq Esîrî, Şakir Fetah, Havinde Sorî, Lawikê Kurd, Pîrot gibi isimler...